

صدا و سیما جمهوری اسلامی ایران

معاونت سیاسی

اداره پژوهش های سیاسی

نقش همدلی، همراهی و همکاری مردم در مقابله با کرونا

فرآورده‌های خبری و تولیدات پژوهشی در بخش های زیر قابل دسترس است:

– وب سایت خبرگزاری صدا و سیما (سرویس پژوهش) <http://www.iribnews.ir>

پژوهشگر: فریفته هدایتی

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۲	□ نکات برجسته
۳	□ مقدمه
۳	□ همدلی چیست؟
۳	▪ ویژگی افراد همدل
۴	▪ فواید همدلی
۴	▪ عوامل موثر بر همدلی و همکاری مردم
۵	□ کرونا و همدلی اجتماعی
۵	□ شرایط ایجاد همبستگی و عزم ملی برای مقابله با ویروس کرونا
۶	□ وجوه و مصادیق همدلی در مقابله با کرونا
۷	□ رسانه و همدلی
۷	□ کلام آخر

- همدلی نقطه مقابل بی تفاوتی اجتماعی است. موضوعی که جامعه‌شناسان و صاحب‌نظران مدتهاست که نسبت به رشد آن در جامعه ما هشدار می‌دهند.
- اعتماد به مسئولان، توان ذهنی در به تعویق انداختن منافع آتی، داشتن اطلاعات و آگاهی و تجربه موفق گذشته و اعتقاد به موثر بودن و توانمندی در تغییر وضع موجود از مهمترین پیش شرط‌های تحقق همدلی در بحران هاست.
- همدلی موجب تقویت ارتباطات بین فردی و رهایی از احساس تنهایی و طرد شدگی، کاهش بیماری‌های روان- جسمی، افسردگی و اضطراب اجتماعی می‌شود.
- همدلی درمان بخش است، زیرا اعتماد ساز است.
- همدلی می‌تواند به عنوان پدیده‌ای جمعی تغییرات بنیادین اجتماعی را به دنبال بیاورد.
- همدلی و همراهی مردم و مسئولان در کنار هم می‌تواند به کاهش اضطراب، استرس و فشار روانی بیماری کرونا کمک کند و از این طریق با افزایش سطح مقاومت طبیعی در مقابل این بیماری مصونیت نسبی ایجاد کند.
- افزایش میزان آگاهی و شناخت از موقعیت و داشتن اطلاعات کافی توان و قدرت همدلی افراد را بالا می‌برد.
- اندیشیدن به پیامدها و مزیت‌های همدلی و همکاری و نتیجه‌بخش بودن آن برای بهبود وضعیت موجب افزایش سطح همدلی و مشارکت مردم می‌شود.

□ مقدمه

این روزها ایران و جهان درگیر مسئله‌ای فراگیر و بحرانی به نام اپیدمی کووید ۱۹ مشهور به کرونا شده است. مسئله‌ای که مسائل متعدد و متفاوتی را که مردم و کشور را در چند سال اخیر درگیر کرده، تحت الشعاع خود قرار داده است. اما حافظه تاریخی مردم و کشور نشان می‌دهد که هر بار موضوعی سلامت و امنیت جامعه را به نوعی به خطر انداخته مردم با همبستگی بیشتر به مقابله با آن رفته‌اند. این حس همدلی و همبستگی ملی با همه فراز و نشیب‌هایش در مقاطع مختلف از تاریخ کشورمان، در شرایط سخت قوی‌تر ظاهر شده و مردم در کنار هم و با همیاری یکدیگر بر بحران غلبه یافته‌اند. این پژوهش با مروری بر پیشینه و ادبیات مفهومی همدلی، به برخی فواید و ابعاد و مصادیق مختلف همدلی و همکاری مردم در مقابله با بحران کرونا می‌پردازد.

□ همدلی چیست؟

همدلی، توانایی درک احساسات و دیدگاه‌های دیگران و استفاده از این دانسته‌ها برای مدیریت رفتارمان تعریف می‌شود. طبق تحقیقات، آدم‌های همدل گرایش به بخشندگی بیشتر دارند و نسبت به رفاه دیگران از خود علاقه نشان می‌دهند. آنها همچنین روابط شادتری را تجربه می‌کنند و از احساس بهزیستی فردی^۱ بیشتری برخوردارند. "همدلی به معنای تلاشی فعالانه‌تر برای درک «دیگری» و یک پاسخ عاطفی است که بیشتر متناسب با شرایط شخصی دیگر است تا شرایط مربوط به خود شخص." (مارتین هافمن، ۱۹۸۷)^۲ این توانایی دیدن مسائل از دیدگاه شخص دیگر و درک و همدردی کردن با او، نقشی مهم در زندگی اجتماعی ما دارد و اغلب ما را وادار می‌کند که برای التیام بخشیدن به رنج دیگری، اقدامی انجام دهیم. اقدامی اغلب شجاعانه و سرشار از حس بشردوستانه و مبتنی بر رفتارهای جامعه‌پسندانه است. همدلی نقطه مقابل بی‌تفاوتی اجتماعی است. موضوعی که جامعه‌شناسان و صاحب‌نظران مدتهاست که نسبت به رشد آن در جامعه ما هشدار می‌دهند.

▪ ویژگی افراد همدل

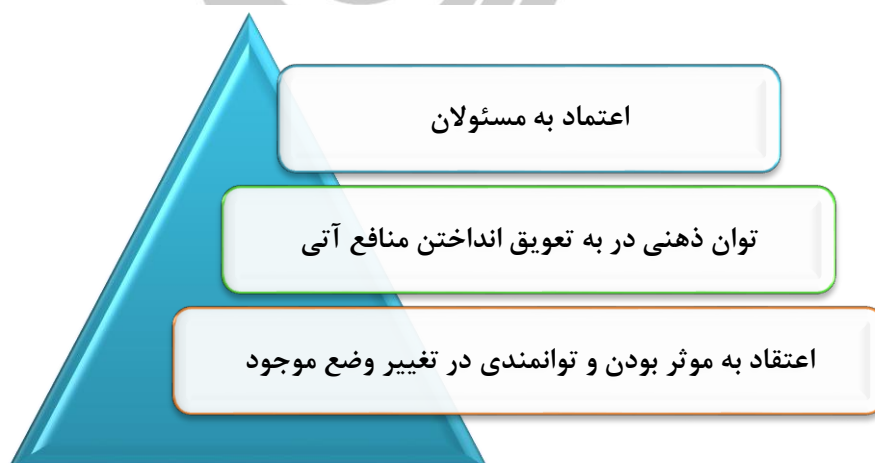
۱. personal well-being.

۲. همدلی (empathy) چیست و چرا اهمیت دارد؟، وبسایت خودشکوفای، ۹۶/۱۱/۱

▪ فواید همدلی

▪ عوامل موثر بر همدلی و همکاری مردم

تحقیقات نشان داده است که بیشتر افرادی که همدلی اجتماعی بالا داشته اند، کمتر خود را ناتوان از برنامه ریزی در برابر حوادث و پیشامدهای عالم دیده اند. افراد با مسئولیت پذیری و همدلی اجتماعی بالاتر، به نسبت دیگران، حوادث و پیشامدهای زندگی را بیشتر قابل کنترل و محاسبه دانسته اند، از این رو افزایش میزان آگاهی و شناخت از موقعیت و

داشتن اطلاعات کافی توان و قدرت همدلی افراد را بالا می‌برد. اندیشیدن به پیامدها و مزیت‌های همدلی و همکاری و نتیجه‌بخش بودن آن برای بهبود وضعیت نیز موجب افزایش سطح همدلی و مشارکت مردم می‌شود.^۱

□ کرونا و همدلی اجتماعی

بیماری کرونا کشور را از ابعاد مختلف درگیر کرده، به نوعی اعتماد افراد را به یکدیگر، به اشیاء و مواد و محیط پیرامونی کاسته است. اما از سوی دیگر، کرونا ما را با واقعیت مهم‌تری مواجه کرد و آن سرنوشت مشترک است. سلامت هریک از ما به سلامت دیگران وابسته است. حس سرنوشت مشترک و اینکه کرونا کوچک و بزرگ و پیر و جوان و فقیر و غنی نمی‌شناسد، همه ما را بر آن می‌دارد که برای مقابله با این دشمن مشترک در کنار هم باشیم. کرونا هم طبقات اجتماعی اقتصادی را درهم می‌شکند و هم فاصله طبقاتی را به نحوی دیگر به رخ می‌کشد.

لزوم توجه به طبقات و افراد کمتر برخوردار را بار دیگر یادآور می‌شود. برای مهار کرونا نمی‌توان حاشیه‌نشینان را نادیده گرفت، یا به کودکان کار و خیابان کم‌توجهی کرد. کرونا یکبار دیگر به یادمان آورد که سعادت و سلامت ما در گرو سلامت و سعادت تک‌تک افراد جامعه به ویژه توجه به گروه‌های آسیب‌پذیر است. چراکه این گروه‌ها علاوه بر کرونا با فقر و نداری هم دست به گریبانند و نگرانی و اضطراب مضاعفی را تجربه می‌کنند که همین نگرانی سیستم ایمنی بدنشان را نیز تضعیف و آسیب‌پذیری آنها را در برابر ویروس بیشتر می‌کند. همدلی و همراهی مردم و مسئولان در کنار هم می‌تواند به کاهش اضطراب، استرس و فشار روانی این مسئله کمک کند و از این طریق با افزایش سطح مقاومت طبیعی در مقابل این بیماری مصونیت نسبی ایجاد کند.

فضای همکاری موجب افزایش نشاط و تراکم انرژی‌های مثبت در محیط می‌شود که سرعت تسری آن کمتر از کرونا ویروس نخواهد بود.

□ شرایط ایجاد همبستگی و عزم ملی برای مقابله با ویروس کرونا

به نظر دکتر موسوی چلک، مقابله با کرونا یا هر موضوع مشابهی که در کشوری اتفاق می‌افتد مستلزم چند چیز است:

سیاست‌گذاری درست برای اطلاع‌رسانی موثر به مردم

هماهنگی بین بخشی و بین سازمان‌های مرتبط با این حوزه

ارایه اطلاعات شفاف و درست از یک مرجع معتبر برای تاثیرگذاری بیشتر

همراهی مردم با سازمان‌های مرتبط برای پیشگیری از شیوع بیشتر این بیماری

^۱. جدی، سید مجید و عباس کسزایی، بررسی راهکارهای افزایش مشارکت مردم در فعالی‌های امداد و نجات جمعیت هلال احمر در بحران‌های طبیعی، فصلنامه مدیریت بحران، سال هفتم، شماره ۲۴، تابستان ۹۴

موفقیت مقابله با کرونا در کشور ما هم در گرو همراهی مردم و بودن آنان در کنار مسئولان است که آن هم مستلزم داشتن اطلاعات درست است. مسئولان با شفاف‌سازی و برخورد صادقانه در اطلاع‌رسانی، می‌توانند زمینه‌های اعتماد و همبستگی جامعه برای مبارزه و مقابله با ویروس کرونا را به‌وجود آورند.^۱

□ وجوه و مصادیق همدلی در مقابله با کرونا

به فاصله کوتاهی از شوک اولیه ناشی از شیوع کرونا در کشور، شاهد شکل‌گیری حرکت‌های همدلانه در اشکال و شیوه‌های مختلف از سوی مردم و تشکل‌ها در سراسر کشور هستیم. که برخی از مصادیق آن عبارتند از:

تلاش‌های جهادی با حضور افتخاری جوانان برای اضافه کردن یک شیفت به خط تولید کارخانه ماسک، تلاش بی‌وقفه و مشارکت گروهی از پژوهشگران برجسته کشور و نیز دانشجویان داروسازی اهواز برای تهیه محلول‌های ضد عفونی، توزیع ماسک و بسته‌های بهداشتی رایگان در میان مردم از سوی خیرین در سراسر کشور، همیاری داوطلبانه مردم با کادر درمان بیماران در بیمارستان‌های خاص بستری بیماران کرونا، نصب شیر آب و قرار دادن مایع دستشویی در کنار خیابان از سوی برخی مغازه‌داران برای استفاده عموم مردم، آماده سازی غذا و شیرینی و ... برای تقدیر از جهادگران کادر درمان بیمارستان‌های درگیر، تهیه بسته‌های آموزشی در فضای مجازی در خصوص پیشگیری، تشخیص و مقابله با کرونا، تهیه و توزیع بسته‌های آموزشی رایگان برای دانش آموزان و دانشجویان در ایام تعطیلی واحدهای آموزشی در فضای مجازی و ... همچنین یکی دیگر از وجوه همدلی، حمایت از افراد و کسب و کارهایی است که این روزها به دلیل شرایط اضطراری موجود، از رونق افتاده‌اند و انجمن‌ها و تشکل‌های مردم نهاد می‌توانند در این زمان با ایده‌پردازی، جلب حمایت‌های نیکوکاران، کمک به شناسایی نیازمندان و آسیب‌دیدگان مالی، اقدام‌های حمایتی لازم را در خصوص این افراد انجام دهند.

فراموش نکنیم که حرکت‌های همدلانه معمولاً به صورت خودجوش همانطور که در زمان دفاع مقدس و در بحران‌هایی چون سیل و زلزله و همه‌گیری‌هایی چون وبا و ... در مقاطع مختلف بروز و ظهور یافت در این مقطع نیز همچنان خودجوش شکل می‌گیرد. اما همه اینها در کنار تلاش مسئولان بهداشت و درمان و اقدام‌های هماهنگ دولتمردان برای مهار این بیماری و آثار و پیامدهای آن معنی دار خواهد بود.

^۱. ایرنا، ۶/۱۲/۹۸

□ رسانه و همدلی

قطعا بازنمایی رسانه‌ای این خیرات ماندگار به تسری و گسترش آن در جامعه و حفظ روحیه جهادی و همدلانه کمک خواهد کرد. از این منظر رسانه‌ها، به‌ویژه رسانه ملی، می‌تواند ضمن بازنمایی واقع‌بینانه این قبیل خدمت‌رسانی‌های خودجوش مردمی، فضای سرد بی‌تفاوتی اجتماعی بعد از حوادث و بلایای طبیعی چند سال اخیر و انبوه اعتراض‌های بنزینی و مطالبات اقتصادی انباشته شده مردم را که مدتی در جامعه رو به رشد گذاشته بود را به فضای مسئولیت‌پذیری اجتماعی و همدلی و مشارکت اجتماعی سوق دهند. کرونا ما را با واقعیت مهم‌تری مواجه کرد و آن سرنوشت مشترک است. دیگر سلامت تک تک ما به سلامت دیگران وابسته است.

□ کلام آخر

به حکم قرآنی «لَقَدْ خَلَقْنَا الْإِنْسَانَ فِي كَبَدٍ»^۱، تحول و آفرینش دوباره ملت در همین سختی‌ها شکل می‌گیرد. ایران طی سالیان متمادی با بحران درگیر بوده است و در این راه همدلی و تعامل همه نیروها منجر به گذر از بحران‌ها شده است. حافظه تاریخی کشور مصادیق متعددی از این همدلی و همبستگی را در بحران‌هایی چون سیل و زلزله و دفاع مقدس و همه‌گیری‌هایی چون وبا و ... به نمایش گذاشته است. آنجا که هدف مشترک شکل می‌گیرد، انگیزه مشترک برای رسیدن به آن هدف در پرتو آگاهی و اطلاع‌رسانی درست و به موقع می‌تواند محرک عزمی فراگیر برای مهار بحران‌ها باشد و به کنش جمعی موثر بیانجامد.

مردم ایران در مقاطع تاریخی گذشته، بارها شرایط سخت‌تر از این اتفاق را پشت سر گذاشته‌اند و با اتحاد و همدلی به یقین می‌توانند با کرونا نیز مقابله کنند. مفاهیمی چون همدلی و مشارکت اجتماعی امروز رنگ دیگری به خود می‌گیرد. امروز دیگر از مفهوم مشارکت به مفاهیمی چون همدلی، ایثار و خدمت‌رسانی از نوع حرکت‌های جهادی دوران دفاع

۱. آیه ۴ سوره بلد

مقدس و گفتمان خدمت رسانی همدلانه سردار سلیمانی می‌رسیم و از یاس و ناامیدی می‌توان امید رویش‌های بیشتر در حوزه علم پزشکی و خدمت‌رسانی در عرصه‌های مختلف بهداشت و درمان و توجه به محرومان را توسعه داد. به یقین پشوانه دانش پزشکی کشور که با تلاش بی‌وقفه پژوهشگران این عرصه با پشت سر گذاشتن مواجهه‌های پزشکی دوران دفاع مقدس و تحریم‌های ظالمانه این سال‌ها، در مبارزه با بیماری‌های گوناگون و به کارگیری روش‌های درمان پیشرفته در سال‌های گذشته خوش درخشیده‌اند، این بار نیز با همت والای این عزیزان در مهار این بیماری با همدلی مردم و مسئولان، به موفقیت خواهد پیوست.

